

TRIỂN VỌNG QUAN HỆ ÔTXTRÂYLIA - ASEAN TRONG NHỮNG NĂM ĐẦU THẾ KỶ XXI

VŨ TUYẾT LOAN*

Bức tranh địa- chính trị thế giới và khu vực đang thay đổi bởi một số nhân tố như: ảnh hưởng của toàn cầu hoá, khủng bố quốc tế, vị thế siêu cường của Mỹ, sự trỗi dậy của Trung Quốc cùng sự phát triển của Ấn Độ, mối quan hệ thù nghịch tiềm ẩn giữa các cường quốc (Nhật Bản - Trung Quốc và Mỹ - Trung Quốc), và sự phát triển của chủ nghĩa khu vực Đông Á. Trong vòng 20 năm tới, tất cả những sự phát triển này sẽ đặt ra cơ hội và thách thức cho sự thống nhất và liên kết của khối ASEAN, cũng như quan hệ Ôtxtrâyli-ASEAN trong những năm đầu thế kỷ XXI.

Ngoài những nhân tố trên, triển vọng quan hệ Ôtxtrâyli-ASEAN còn phụ thuộc vào những yếu tố sau:

* *Xác định rõ ràng lợi ích và chính sách của Ôtxtrâyli đối với khu vực Đông Nam Á. Chính sách của Ôtxtrâyli đối với Đông Nam Á nói chung và vai*

trò của ASEAN nói riêng như thế nào sẽ có tác động quyết định đến thái độ của ASEAN đối với vai trò của Ôtxtrâyli ở khu vực. Thực tế cho thấy chính sách Đông Nam Á của chính phủ J. Howard hiện nay muốn Ôtxtrâyli gắn bó tương lai của mình hơn với Châu Á và khu vực Đông Á.

* *Việc Ôtxtrâyli điều hoà được mối quan hệ đối với cả hai khu vực là Nam Thái Bình Dương và Đông Nam Á. Là lục địa tiếp giáp với Thái Bình Dương nên cả hai khu vực Nam Thái Bình Dương và Đông Nam Á đều quan trọng đối với Ôtxtrâyli về mặt an ninh. Có thể nói Ôtxtrâyli là nước đóng vai trò chính và là đầu tàu trong hợp tác vùng Nam Thái Bình Dương (Diễn đàn Nam Thái Bình Dương). Tuy nhiên quan hệ của Ôtxtrâyli với ASEAN không giống như quan hệ giữa Ôtxtrâyli với các nước Nam Thái Bình Dương, đó là mối quan hệ bình đẳng và đôi bên cùng có*

*TS. Vũ Tuyết Loan, Viện Nghiên cứu Đông Nam Á.

Vũ Tuyết Loan

Lợi do vị
khu vực
đương.

* *Mức độ
phụ thuộc
khoa học
năng suất
như vai trò
hợp tác
Thái Bình
tác hiệu quả
nhau.*

Một AS
đoàn kết
với các nư
dựng được
đối tác
Ôtxtrâyli

* *Điều kiện
Á-Thái Bình
nhận thức
chính sách
Ôtxtrâyli
thay thế
mỗi phía.
quan hệ
hệ bình đẳng
ốc láng giềng
khu vực.*

* *Cả Ôtxtrâyli
có thiện chí
tăng cường
thông cảm
và không
ảnh hưởng
đến bên.*

ASEAN
để t

lợi do vị thế và vai trò của ASEAN ở khu vực Đông Á và Châu Á-Thái Bình Dương.

** Mức độ quan hệ Ôt-xtrây-li-a-ASEAN phụ thuộc vào sự lớn mạnh về các mặt khoa học-công nghệ; kinh tế và khả năng quốc phòng của ASEAN; cũng như vai trò của ASEAN trong các cơ chế hợp tác đa phương ở Đông Á và Châu Á-Thái Bình Dương; và sự gắn kết và hợp tác hiệu quả giữa các nước ASEAN với nhau.*

Một ASEAN mạnh về các mặt và đoàn kết không chỉ hấp dẫn riêng đối với các nước Đông Nam Á mà còn tạo dựng được uy tín và vai trò đối với các đối tác bên ngoài, trong đó có Ôt-xtrây-li-a.

** Điều là các nước tâm trung ở Châu Á-Thái Bình Dương, cả hai bên đều phải nhận thức rõ ràng về vị trí của họ trong chính sách đối ngoại của mỗi bên. Cả Ôt-xtrây-li-a và ASEAN đều không thể thay thế vị trí của các nước lớn đối với mỗi phía. Vì vậy, họ cần xác định rõ quan hệ giữa họ với nhau là mối quan hệ bình đẳng và cùng có lợi giữa các nước láng giềng có cùng lợi ích an ninh ở khu vực.*

** Cả Ôt-xtrây-li-a và ASEAN đều phải có thiện chí phát triển quan hệ với nhau, tăng cường hơn nữa sự hiểu biết và thông cảm lẫn nhau để những nghi ngờ và không tin tưởng sẽ không còn tiếp tục ảnh hưởng tiêu cực đến quan hệ giữa hai bên.*

ASEAN có thể mở rộng hơn "cánh cửa" để tiếp nhận thiện chí hợp tác của

Ôt-xtrây-li-a trong các cơ chế đa phương của mình. Còn đối với Ôt-xtrây-li-a, một chính sách khu vực độc lập, rõ ràng và nhất quán, dựa trên cơ sở các lợi ích an ninh, kinh tế và chính trị thiết thực của Ôt-xtrây-li-a ở Đông Nam Á.

1. Quan hệ trên lĩnh vực chính trị, an ninh

Sau vụ khủng bố làm rung chuyển nước Mỹ và thế giới 11-9-2001, vụ nổ bom khủng bố ở Bali, Indônêxia tháng 10 năm 2002 và gần đây nhất là vụ đánh bom bên ngoài sứ quán Ôt-xtrây-li-a tại thủ đô Jakarta ngày 13-9-2004 đã gây thiệt hại nặng nề đối với con người, trong đó có các công dân Ôt-xtrây-li-a. Các hoạt động hợp tác trên lĩnh vực an ninh, nhất là trên mặt trận chống chủ nghĩa khủng bố đã làm cho Ôt-xtrây-li-a và các nước ASEAN xích lại gần nhau hơn. Ôt-xtrây-li-a và Indônêxia đã cùng hợp tác điều tra vụ tấn công khách du lịch trên đảo Bali. Ôt-xtrây-li-a hỗ trợ 10 triệu đô la Mỹ cho Indônêxia và triển khai chương trình đào tạo 4 năm cho cảnh sát Indônêxia về kỹ năng chống khủng bố. Quá trình hợp tác này đã bước đầu hàn gắn lại những rạn nứt trong quan hệ Ôt-xtrây-li-a-Indônêxia kể từ sau sự kiện Đông Timo. Ôt-xtrây-li-a đã ký kết với Indônêxia, Thái Lan và Malaixia các hiệp định song phương chống khủng bố, và tiến tới các nước ASEAN khác như Philipin và Campuchia cũng sẽ ký với Ôt-xtrây-li-a các hiệp định tương tự. Các hiệp định trên sẽ tạo khung pháp lý cho các hoạt động hợp tác tài chính, trao đổi thông tin tình báo, thực thi pháp luật và huấn luyện cho các lực lượng chống

thức về các
từng cuộc đối
ơ hội để chia
các vấn đề
chắc cho các
y-lia-ASEAN

đã tham gia
AN (ARF) tại
tham gia của
có thêm sức
n sự.

ylia đã cam
với 10 nước
o ngược quyết
y, nhằm giành
n nước châu Á
anh tiềm tàng
iao Ôt-xtrây-li-a
văn bản cam
m gia hiệp ước
EAN, một điều
gia Hội nghị
năm 2005.

cho biết quyết
n sẽ được quốc
vào tháng 10-
xtrây-li-a ký kết
Hợp tác (TAC)
ủ tướng John

EAN đã ép Thủ
ệp ước này, cho
m gia hiệp ước
ngại của họ về
phủ đầu của
Ôt-xtrây-li-a phản
hày sợ hiệp ước

trên cầm các bên ký kết không được sử dụng bạo lực để giải quyết tranh chấp trong khu vực, có thể cản trở việc thực hiện các cam kết của Ôt-xtrây-li-a với các đồng minh cũ, trong đó có Mỹ. Ôt-xtrây-li-a coi quyết định tham gia Hội nghị Thượng đỉnh Đông Á là tiền đề tiến tới một tổ chức khu vực mới.

ASEAN thông báo 16 nước được mời tham dự Hội nghị Thượng đỉnh Đông Á tổ chức vào tháng 12-2005 tại Kuala Lumpur, Malaixia, gồm 10 nước ASEAN, Ôt-xtrây-li-a, Trung Quốc, Ấn Độ, Nhật Bản, Niu Di Lân và Hàn Quốc. Điều đó chứng tỏ rằng quan hệ Ôt-xtrây-li-a - ASEAN đã được nâng lên một tầm cao mới, và khẳng định vai trò của Ôt-xtrây-li-a là đối tác năng động và hiệu quả của ASEAN ở khu vực Châu Á-Thái Bình Dương.

2. Quan hệ trên lĩnh vực kinh tế, đầu tư, thương mại

Là một phần của Châu Á-Thái Bình Dương, các nước ASEAN đã trở thành một khu vực ngày càng quan trọng đối với các lợi ích kinh tế, thương mại của Ôt-xtrây-li-a trong những thập kỷ qua và cả trong tương lai. Tốc độ tăng trưởng liên tục và khá cao của các nền kinh tế Đông Nam Á trong những năm đầu thế kỷ XXI trong lúc nền kinh tế thế giới và Mỹ có sự giảm sút, cùng với sự tiếp tục chiều hướng kinh tế mở của Ôt-xtrây-li-a đã và sẽ là động lực thúc đẩy hai bên mở rộng các quan hệ thương mại và đầu tư trong những năm tới. Các mối quan hệ này cũng sẽ góp phần không nhỏ vào việc tạo cơ hội cho Ôt-xtrây-li-a chia sẻ sự

hợp tác năng động của một thị trường ASEAN ngày càng thống nhất trong tiến trình hoàn thành AFTA, và sẽ ngày càng được mở rộng hơn thông qua các Hiệp định về Khu vực Mậu dịch Tự do giữa ASEAN với các đối tác kinh tế quan trọng trong 10 và 20 năm tới như với Trung Quốc, Nhật Bản, Hàn Quốc, Ấn Độ và Mỹ...

Với tư cách là một nước đối thoại của ASEAN, Ôt-xtrây-li-a đã và đang tiếp tục thúc đẩy việc phát triển các mối quan hệ kinh tế song phương với từng nước thành viên ASEAN. Ngày 17-2-2003 tại Xingapo, Ôt-xtrây-li-a đã ký với Xingapo Hiệp định Thương mại Tự do. Đây là hiệp định thương mại tự do đầu tiên Ôt-xtrây-li-a ký với một đối tác nước ngoài kể từ khi Hiệp Định "Quan hệ Kinh tế Gần gũi" được Ôt-xtrây-li-a ký với Niu Di Lân 20 năm trước đây. Hiệp định trên sẽ tạo tiền đề cho việc phát triển hơn nữa quan hệ hợp tác song phương giữa Ôt-xtrây-li-a và từng nước thành viên ASEAN về kinh tế, thương mại và đầu tư, song song bên cạnh các khuôn khổ và chương trình hợp tác đa phương giữa Ôt-xtrây-li-a và ASEAN. Thương mại hai chiều ASEAN-CER đã tăng 6% từ 19,4 tỷ USD năm 2001 lên 20,7 tỷ năm 2002.

3. Quan hệ trên lĩnh vực văn hoá, khoa học, giáo dục

Bên cạnh thương mại và đầu tư, những cơ hội đẩy mạnh hợp tác về giáo dục, y tế, văn hoá và du lịch giữa Ôt-xtrây-li-a và các nước ASEAN cũng sẽ góp phần tăng cường quan hệ nhiều mặt Ôt-xtrây-li-a-ASEAN, đóng góp vào phát

triển kinh tế của mỗi bên, và quan trọng hơn là củng cố thêm sự thông cảm và hiểu biết lẫn nhau, sự gần gũi và gắn kết về khu vực.

Sự đóng góp ngày một gia tăng của Ôtxtrâyliia đối với khu vực đã phản ánh rõ ràng sự gia tăng đáng kể các quan hệ giữa giới doanh nhân, học giả và sinh viên cũng như trong giới truyền thông và các mối quan hệ này sẽ tiếp tục có những tác động về lâu dài đối với quan hệ hai bên.

Tại Đông Nam Á, người Ôtxtrâyliia đã có mặt khắp nơi ở khu vực này. Có hàng ngàn người Ôtxtrâyliia với trình độ cao đang tham gia làm việc ở khu vực trong đó có các nhà quản lý trình độ cao, các kỹ sư, các nhà đầu tư ngân hàng, bác sỹ và các nhà đào tạo đã thúc đẩy và góp phần vào nền kinh tế cũng như xã hội của khu vực này.

Trong tương lai, có rất nhiều cơ hội mở ra để Ôtxtrâyliia có thể tiếp tục và mở rộng hơn nữa việc hợp tác truyền thống đã phát triển qua nhiều thập niên giữa các nước kể từ sau Chiến tranh thế giới II. Một trong số đó là quá trình Hợp tác Phát triển sông Mê Kông. Ôtxtrâyliia còn tham gia vào các chương trình tam, tứ giác phát triển và hợp tác tiểu khu vực của ASEAN.

Tóm lại, trên bình diện hợp tác đa phương cũng như song phương, sự tham gia tích cực của Ôtxtrâyliia vào các diễn đàn khu vực sẽ góp phần củng cố vị trí của Ôtxtrâyliia ở Đông Á, Châu Á-Thái Bình Dương, cũng như các mối quan hệ giữa Ôtxtrâyliia và ASEAN.

Trong những năm đầu thế kỷ XXI, quan hệ đối tác Ôtxtrâyliia-ASEAN và với các nước thành viên của tổ chức này ngày càng được mở rộng và thắt chặt hơn nữa vì lợi ích chung của cả hai phía.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Peter Chalk, "Australia and Indonesia: Rebuilding Relations After East Timor", Contemporary Southeast Asia, Vol. 23, No. 2, August 2001.
2. Báo "Thế giới", CHLB Đức 27&28-4-2003, TTXVN - TLTKDB 5-5-2003.
3. VNA, Daily Bulletin, 2&3-5-2003.
4. Báo Nhân dân 30-4-2003; Vietnam News 30-4-2003.
5. PJLloyd, Neighbours: Should AFTA and CER Link? Australian Economic Review No.111, July 1995.
6. Exhibit No.14 (w), PJLloyd, Neighbours: Should AFTA and CER Link? Australian Economic Review No.111, July 1995.
7. Kinh tế Quốc tế số 41-2002.
8. Bộ Ngoại giao và Thương mại Ôtxtrâyliia, Joint Media Release: The Seventh Consultation Between the ASEAN Economic Ministers and Ministers of the CER, 14 September 2002, <http://www.dfat.gov.au>.
9. Vietnam News, 18-2-2003.
10. The Eighth Consultation between the ASEAN Economic Ministers and Ministers of the CER, 4 September 2003, Phnom Penh, Campuchia., <http://www.aseansec.org/15085.htm>